

נטייה, עמ' 1

מורפולוגיה נטייתית מבטאת תכונות מורפולוגיות של לקסמות. לכל קטגוריה לקסיקלית (חלק דיבור) יש רשימה של תכונות אפשריות; הצורות מפרטות את התכונות.

הדרך הפשוטה לייצג את זה היא דרך **תכונות והערכים שלהם**. למשל, צורת-המילה נרקוד מבטאת רשימת תכונות מסוימות, הקשורות ללקסמה RAKAD: התכונות TENSE (זמן) עם הערך FUTURE (עתיד), התכונות PERSON (גוף) עם הערך 1 והתכונות NUMBER (מספר) עם הערך PLURAL (רבים).

ספר הלימוד משתמש במינוח שונה: „מימד נטייתי“ (inflectional dimension) במקום „תכונות“ (feature) ו„קטגוריה נטייתית“ (inflectional category) במקום „ערך“ (value). כמו-כן, לפעמים משתמשים במונח תכונות כשמתייחסים לשילוב של תכונות וערך, כגון „תכונות זמן עבר“.

את התכונות הנטייתיות של מילה ניתן לייצג בייצוג **תכונות-ערך**:

RAKAD			
TENSE	FUT		נרקוד
PERS	1		
NUM	PL		

אפשר גם לכתוב אופקית

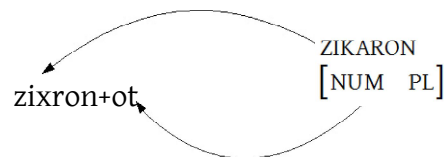
$\langle \text{RAKAD}, [\text{TENSE FUT}, \text{PERS } 1, \text{NUM PL}] \rangle$

או אפילו לקצר (באנגלית או בעברית)

$nirkod_{1PL.Fut}$
נרקוד זרבים-עתיד

פרדיגמה היא טבלה שמציגה את כל התכונות וערכי התכונות של לקסמה מסוימת.

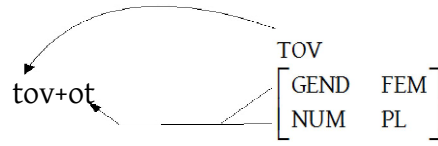
את הצורה המורפולוגית אפשר לאפיין **כביטוי** התכונות. במצב הפשוט, יש יחס אחד-על-אחד בין התכונות לביטוייהן. שימו לב למילה זכרונות.

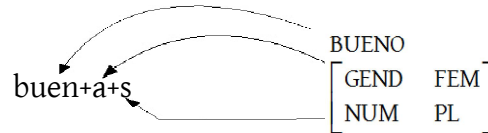
כאן zixron הוא הגזע, והסופית -ot היא **הביטוי** של התכונות [NUM PL].

אבל המצב לא תמיד כל כך פשוט. תתבוננו בשם התואר טובות.

נטייה, עמ' 2

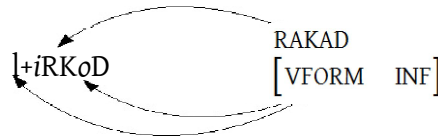

כאן המורפמה האחת -ot מבטאת שתי תכונות. זו דוגמא לביטוי מצטבר. אין כל סיבה להצטברות כזאת של תכונות במורפמה אחת; בצורה המקבילה בספרדית, למשל, יש ביטוי פשוט.

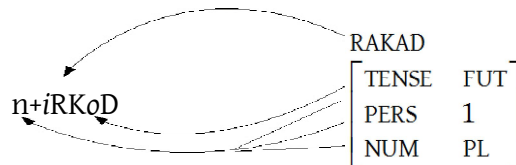
אך ביטוי מצטבר, הביטוי של יותר מתכונה נטייתית אחת ע"י צורה מורפולוגית אחת, הוא נפוץ למדי.

אפשר למצוא גם דוגמאות למצב ההפוך מביטוי מצטבר-שימוש ביותר ממורפמה אחת לבטא תכונה נטייתית אחת. דוגמא אחת היא המילה לרקוד. (מכיוון ש-rkd ו-i-o הן מורפמות לא רציפות, נשתמש פה בסימון מאולתר.)

התכונות של צורת המקור מתבטא בשילוב המוספית הלא-רצופה i-o והתחילית l. זה נקרא ביטוי מורחב. (דוגמא מאנגלית: במילה sold 'מכר', צורת העבר של sell, זמן העבר מתבטא גם דרך שינוי התנועה e←o וגם דרך הסופית .d)

עכשיו אפשר לחזור לדוגמא המקורית: נרקוד. שימו לב לקשרים בין התכונות וביטייהן.

כאן יש ביטוי מצטבר (התחילית n מבטא את כל שלושת התכונות) וגם ביטוי מורחב (התכונות „זמן עתיד“ מתבטאת גם ע"י n- וגם ע"י i-o).

נטייה, עמ' 3

שפות עם ביטוי פשוט (ומורפולוגיה שרשורית פשוטה ואלומורפיה די שקופה) מכונות שפות אגלוטינטיביות. שפות עם ביטוי מצטבר וביטוי מורחב מכונות שפות ממוזגות או שפות נוטות. שימו לב לפרדיגמות יחסה/מספר בשפה אגלוטינטיבית טיפוסית (הונגרית) ובשפה ממוזגת טיפוסית (לטינית).

הונגרית

KÖNYV 'ספר'

רבים	יחיד	
könyvek	könyv	נומינטיב
könyveket	könyvet	אקוזטיב (את)
könyveknek	könyvnek	דאטיב (ל)
könyvekben	könyvben	מיקום (בתוך)
könyveknél	könyvnél	מיקום (על יד)
könyvektől	könyvtől	אבלאטיב (מן)
		וכו'

לטינית

MURUS 'קיר'

רבים	יחיד	
murī	murus	נומינטיב
murōrum	murī	גנטיב (של)
murīs	murō	דאטיב (ל)
murōs	murum	אקוזטיב (את)
murīs	murō	אבלאטיב (מן)
murī	mure	וקטיב (יא)